

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie X. Y. sędziego Sądu Najwyższego

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej

na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 14 grudnia 2022 r.,

wniosku SSN Władysława Pawlaka wyznaczonego do udziału w rozpoznaniu sprawy I ZB 73/22

o wyłączenie SSN Macieja Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego od udziału w sprawie I ZB 73/22 dotyczącej wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności przez SSN Marię Szczepaniec

na podstawie art. 29 § 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

(Dz.U z 2021 r., poz. 1904 tj.. z dnia 21.10.2021 ze zm.) i art. 41 § 1 i 2 k.p.k. *per*

analogiam w zw. z art. 128 p.u.s.p.

postanowił:

wniosek SSN Władysława Pawlaka o wyłączenie SSN Macieja Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego od udziału w sprawie I ZB 73/22 pozostawić bez rozpoznania

UZASADNIENIE

W dniu 11 listopada 2023 r. SSN Władysław Pawlak - wyznaczony do udziału w rozpoznaniu sprawy I ZB 73/22 - złożył w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej wniosek o wyłączenie od udziału w tejże sprawie pozostałych członków składu orzekającego tj. SSN Macieja Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego.

Uzasadniając wniosek SSN Władysław Pawlak argumentował m.in., iż w świetle wyroku Wielkiej Izby Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r. (m.in. w połączonych sprawach sygn. C – 585/18, C – 624/18 i C – 625/18) oraz uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. sygn. akt BSA I – 4110 -1/20, zachodzą uzasadnione, poważne wątpliwości co do bezstronności ww. sędziów w sprawie I ZB 73/22 oraz należytej obsady tak wyłonionego składu orzekającego. Sądem zaś nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. jest taki jego skład, w którym bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Sąd Najwyższy – Izba Odpowiedzialności Zawodowej zważył, co następuje.

Wniosek SSN Władysława Pawlaka o wyłączenie pozostałych członków składu orzekającego tj.: SSN Macieja Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego, należało pozostawić bez rozpoznania, jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

Przede wszystkim należy zauważyć, iż zgodnie z jednoznaczną i nie budzącą wątpliwości interpretacyjnych treścią art. 42 § 1 i 2 k.p.k. wyłączenie sędziego następuje na żądanie sędziego – podlegającego wyłączeniu, z urzędu lub na wniosek strony. Jeżeli sędzia uzna, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40 § 1 k.p.k., wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia. Powołany przepis nie przewiduje możliwości złożenia wniosku o wyłączenie przez innego sędziego wyznaczonego do udziału w sprawie, co do którego nie zachodzą okoliczności uzasadniające wyłączenie. W świetle powołanego przepisu złożony wniosek o wyłączenie nie znajduje żadnego oparcia w przepisach Kodeksu postępowania karnego.

Odnosząc się do merytorycznej argumentacji zawartej we wniosku zauważyć należy, iż wątpliwość co do bezstronności SSN Macieja Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego wynika z faktu, że wymienieni sędziowie powołani zostali na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, naznaczonej naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności. Nie podano przy tym jakichkolwiek innych powodów, które należałoby rozpoznać i ocenić w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k., stanowiącego, że: „sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”.

Zwracając uwagę na tak zaprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziów, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące brzmienie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym dodany został art. 29 § 4, stanowiący wprost o tym, że: „Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 cyt. wyżej ustawy).

Należy też zaznaczyć, że jeszcze przed rzeczoną nowelizacją przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 marca 2020 r., P 22/19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 413), stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z 12.05.2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. z 2021 r. poz. 269), jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

Przypomnieć też trzeba orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, według którego niekonstytucyjne, a zatem niedopuszczalne, jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 2 czerwca 2020 r., P 13/19; z 23 lutego 2022 r., P 10/19; z 10 marca 2022 r., K 7/21). Trybunał Konstytucyjny wypowiadał się także co do zgodności powoływania sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. W wyroku z 25 marca 2019 r., K 12/18 nie stwierdził naruszenia standardu konstytucyjnego w tym zakresie. Natomiast wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20 Trybunał Konstytucyjny, orzekł, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, jest niezgodna z:

- a) art. 179, art.144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust.1, art. 45 ust.1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP,
- b) art. 2 i art.4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej,
- c) art. 6 ust. 1 EKPCz.

W związku z powołanym wyżej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, iż uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSAI-4110-1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, natomiast zawarte w niej

myśli mogą być wykorzystywane w praktyce orzeczniczej w granicach normalnych sposobów wykładni prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., IV KO 86/21, LEX nr 3251718; zob. też m.in. uzasadnienie postanowienia z dnia 3 listopada 2021 sygn. akt IV KO 86/21).

Ponadto Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 22 lutego 2022 r. stwierdził m.in., iż „okoliczność, że dany organ, taki jak KRS, uczestniczący w procesie powołania sędziów, składa się w przeważającej mierze z członków władzy ustawodawczej lub wykonawczej lub osób wybranych przez taką władzę, nie może wystarczyć do uzasadnienia odmowy przekazania. W ramach drugiego etapu wspomnianego badania osoba, której dotyczy ENA, powinna przedstawić konkretne okoliczności wykazujące, że systemowe lub ogólne nieprawidłowości systemu sądownictwa miały konkretny wpływ na sposób rozpatrzenia jej sprawy karnej lub będą mogły, w razie przekazania, mieć taki wpływ. Okoliczności te mogą być uzupełnione, w danym przypadku, informacjami przedstawionymi przez wydający nakaz organ sądowy. W tym względzie, w odniesieniu do, po pierwsze, ENA wydanego dla celów wykonania kary lub środka karnego polegających na pozbawieniu wolności, wykonujący nakaz organ sądowy powinien uwzględnić okoliczności dotyczące członków składu orzekającego, którzy rozpatrywali sprawę karną, lub wszelką inną okoliczność istotną dla oceny niezawisłości i bezstronności tego składu. Aby odmówić przekazania, nie wystarcza, że jeden lub kilku sędziów, którzy uczestniczyli w tym postępowaniu, zostało powołanych na wniosek organu takiego jak KRS. Osoba, której dotyczy nakaz, powinna ponadto przedstawić informacje dotyczące w szczególności procedury powołania danych sędziów i ich ewentualnego delegowania, na podstawie których to informacji można byłoby stwierdzić, że taki skład orzekający sądu mógł wywrzeć wpływ na jej prawo podstawowe do rzetelnego procesu (wyrok TSUE z dnia 22 lutego 2022 r. w sprawach połączonych C-562/21 PPU i C-563/21 PPU Openbaar Ministerie - Sąd ustanowiony ustawą w wydającym nakaz państwie członkowskim).

Konkludując stwierdzić należy, iż wniosek SSN Władysława Pawlaka o wyłączenie pozostałych członków składu orzekającego tj.: SSN Macieja

Kowalskiego i SSN Aleksandra Stępkowskiego pozbawiony jest podstaw zarówno formalnoprosesowych, jak i merytorycznych. Wniosek oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się tylko do faktu ich powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, uznać zatem należy, jako niedopuszczalny z mocy ustawy.

Skoro przepisy postępowania nakazują pozostawić bez rozpoznania niedopuszczalny procesowo wniosek strony o wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., a taka sytuacja ma miejsce w przypadku określonym w art. 41 § 2 k.p.k., gdy wniosek ten zostanie zgłoszony po rozpoczęciu przewodu sądowego – to również w przypadku stwierdzenia niedopuszczalności wniosku o wyłączenie sędziego z przyczyn podanych powyżej, należy postąpić podobnie.

Z tych też względów postanowiono, jak na wstępie.

[M. T.]

[ms]